

“ ”

“Berdin da nola erabiltzen dugun, euskaraz komunikatzea behar dugu”

Jaione Arregi

Irailaren 19a egun historikoa izan zen Espainiako Kongresuan, Gorte demokratikoak berrezarri zirenetik, duela 45 urte, lehen aldiz gaztelaniaz gain estatuko beste hizkuntzak ere entzun ahal izan genituelako. Mertxe Aizpurua izan zen euskaraz hitz egin zuen lehena. Hasi zenean eta "Euskal Herrian euskaraz bizi nahi dugu" esaldia ahoskatu zuenean, entzungailua jarri zutenek emakume ahots bat entzun zuten gaztelaniaz. Interprete lanean ari zen Jaione Arregi (Zaldibar, 1975). Egun horri buruz, bere lanari buruz eta baita hitzari, hizkuntzari, politikari eta zubiei buruz ere hitz egin dugu.

 CIRA CRESPO PELLO MAUDO HERRERO

Behin batean ezagun batek esan zidan guztiok daukagula hizkuntza-biografia bat. Zein da zurea?

Ni Zaldibarkoa naiz. Gurasoak, ama zaldibartarra, eta aita durangarra. Aita ez da euskalduna; familia euskaldunekoa bai, Lemoa eta Arratiako aitite-amamak neuzkan nik, baina hor transmisioa eten zen. Etxean euskara egiten genuen, nire aita saiatzen zen, baina berehala ikusi nuen bere euskara maila ez zela oso ona, eta orduan jada hasi nintzen nire aitarekin gaztelaraz eta amarekin euskaraz, baina inguru euskaldunean. Denborak eman zidan perspektiba hori, nire aitak nirekin erdaraz egite horrek erdararekiko ere gustu moduko bat eman zidan. Hau da, gustatzen zitzaizkidan hizkuntza biak, eta bietan ibiltzea. Eta, hizkuntza biografia aldakorra da, ezta? Orain ziklo bat ixten da, nire bikotekidea madrildarra delako, baina euskaldundu

da, eta nire etxean izan zen bezala da (amarekin euskaraz eta aitarekin erdaraz), baina inguru askoz erdaldunagoan. Pixka bat kezkatuta nago transmisioaren kontuarekin.

Orain, aritmetika parlamentarioa dela eta, Kongresuan euskaraz entzuteko aukera izan dugu. Interprete lanetan aritu zinen zu lehen egun hartan. Zer nolako eguna izan zen?

Oso egun hunkigarria izan zen. Nik egun hartan bi txapela neuzkan, interpretearena eta euskaldunarena, eta hunkituta egin nuen nire lana. Hala ere, ematen du oso berria dela, baina hau, leku instituzional batean hainbat hizkuntza erabiltzea, egin da, eta egiten da, ez hemen bakarrik, beste herrialdeetan ere guztiz normala da.

Urduri ere bageunden, ea nola irten-go ote zen, eta hedabideak hain gainean

egoteak ez dizu lana errazten. Horri guztiari gehitu urruneko interpretazioa egin nuen lehen aldia izan zela niretzat; izan ere, gu ez geunden Madrilen, bakoitza bere etxetik ari ginen. Ni hemendik gertu, Bilbon bertan nengoan. Urruntasun hori aldaketa bat da. Lehen pentsaezina zen, interpreteok bertan egon behar genuen. Nik, beharbada, nahiago dut bertan egon. Batez ere, interprete lana

“ ”

[Kongresuan] gaur egun, orokorrean, hizkuntza guztietan, hizlari on gutxi daude

“Adibidez, genero ez binarioaren auzia, ba oso kontu interesgarria da, zeren zuk eduki dezakezu zure posizio pertsonala, baina noren interpretazioa egiten ari zaren, adi, zeren eta hizkera jakin bat erabiltzen baduzu, jatorrizkoa azpikoz gora jartzen ariko zara”.

talde-lana delako. Zu hor bakarrik zaudela dirudi, baina taldeka egiten dugu lan, binaka edo hirunaka. Isolamendu horrek ez nau asko konbentzitzen.

Kongresuan gertatzen ari dena oso polemikoa izaten ari da, ezta? Besteak beste, erabilgarritasunaren argumentua aipatzen da. Guztiok gaztelaniaz badakigu, zertarako interpreteak, entzungailuak eta beste "alferrikako gastuak"?

Horrelako argudioek ez dute inongo zentzurik. Europar Batasunean egunero ikusten dugu eleaniztasuna, nahiz eta haien artean baduten hizkuntza komuna, hau da, nahiz eta han gehienek ingelesa jakin. Jende horri galdetuko nioke: Orduan zuk onartuko zenuke Europar Batasunean ere hiru lan hizkuntza jartzea, ingelesa, frantsesa eta alemana? Ziur asko Kongresuan hainbat hizkuntza erabiltzearen kontra daudenek ezetz esango lukete: "Ez, ez, gure hizkuntza mantendu behar dugu". Argudio hori ideologikoa da, eta erraz desmuntzatzen da beste erakunde batzuetako praxia ikusita.

Hor hizkuntza eskubideak ez ulertzearen kontu bat dago. Hau da, ez ulertzea hizkuntza eskubideak giza eskubideak direla. Bestalde, Mertxe Aizpuruak Kongresuan esandakoa ere hor dago: pauso bat da Kongresuan espainolaz

gain beste hizkuntzak ere ofizial egitea, baina ez dezagun ahaztu Euskal Herrian bertan hizkuntza eskubideak ez direla bermatzen toki askotan.

“ ”

Hainbatek ez dauka euskara maila jasorik edota naturaltasunez hitz egiteko aukerarik, eta ez du bere burua prest ikusten

Europa aipatu duzu. Orain ematen du han ere ofizialtasunerako beste aukera bat ireki litekeela; berez, baina, une jakin batzuetan behintzat, 2005etik bada euskaraz egiteko eskubidea, ezta?

Bai, badira aukerak, eta agian ez da gai oso ezaguna. 2005ean akordio administratibo bat egon zen, eta adostu zuten Eskualdeen Batzordea delakoan estatuetako hizkuntza koofizialak ere erabil

zitezkeela. Euskal Autonomia Erkidegoetik ordezkariak joaten dira Batzorde horretara eta beti eskatzen da euskarazko interpretea; baina denbora gutxi izaten dute, eta ez da asko entzuten. Hala ere, esango nuke saiatzen direla euskaraz egiten.

Euskaraz aritzeko baimen horiek Kongresuan, Parlamentuan, Europan, toki guztietan egiteko aprobetxatzen dira? Edo, euskara modu sinbolikoan baino ez da erabiltzen?

Hizlariaren arabera, baina erabilera sinboliko hori ere gertatzen da. Guretzat lana errazagoa da hizkuntza bera mantentzen bada diskurtso osoan. Adibidez, Senperrek egin zuen bezala, zerbait esan, gero bere burua itzuli... hori hizlari askok egiten dute. Ez dakit mesfidantzagatik egiten duten edo zergatik, baina lana zailtzen digute.

Bestalde, noski, gure egoera diglosiokoari ere begiratu behar zaio. Hainbatek ez dauka euskara maila jasorik edota naturaltasunez hitz egiteko aukerarik, eta ez du bere burua prest ikusten; batzuetan, jendea ez da ausartzen. Hala ere, hizkuntza batean eroso aritzeko prest egotearena ez da hizkuntza gutxituen kontua bakarrik, ingelesak ere badu bere parte, zeren eta, mundu guztiak hitz egiten du

“ ”

Mundu guztiak hitz egiten du ingelesa, baina zer nolako ingelesa? Batzuetan gure ofizioa deskodifikatzea da

ingelesa, baina zer nolako ingelesa? Batzuetan gure ofizioa ez da izaten interpretatzea, deskodifikatzea baizik.

Eta euskarak, interpretatzeko orduan, badu berezitasunik?

Euskaraz zentzu-unitate delako bat harrapatzeko asko entzun behar duzu. Hau da, has zaitezke esaldi bati segika zehazki nora doan, zer esan nahi duen jakin gabe, eta esaldiari zentzua hartzen hasten zarenerako informazioa galdu duzula ohar zaitezke. Gure lana, batez ere, zentzuak interpretatzea da. Jendeak galdetzen du: Zer egiten duzu hitz bat ez dakizunean? Bada, testuinguruak esango digu. Arazoa ez da hori, arazoa zentzua da. Behin eskarmentu handiko interprete batek esan zidana gogoratzen dut: "Niri ez galdetu, ni ez naiz itzultzailea". Kontua ez dago hitzetan, zentzuan eta asmoan baizik.

Euskaldunek zer moduz egiten dute hitz atrilaren aurrean? Hizlari onak al dira?

Ba, gaur egun, orokorrean, hizkuntza guztietan, hizlari on gutxi daude. Adibide bat jartzeko, Mertxe Aizpuruak egingakoa gustatu zitzaidan. EAJko Joseba Agirretxe, edo Bingen Zupiria bat ere... prentsatik datozen hizlari onak daude, badutelako komunikatzeko sen hori. Baina, oro har, zaila da. Hor ikusten da nola eskolan, gaur egun, ahozkotasunik ez den lantzen. Eta ez da soilik ez dela lantzen, baizik eta zuk zeure burua adierazteko grina edukirik ere, ez zau-

dela prest. Ni interpreteak prestatzen ere aritu izan naiz eta jendeak beldurra dauka jende aurrean hitz egiteko, oso sakon dagoen zerbaitekin lotutako beldurra da. Pena da, ondo hitz egitea ez baita soilik baliogarria parlamentuan hitz egiteko, gure egunerokotasuna ere errazten du.

Bestalde, hizlari euskaldun askok pentsatzen du ez duela maila jasorik, eta erregistroa aldatzen saiatzen dira; baina ez da behar, ez dago ulertzeko arazorik... baina, beno, hizkuntzaren egoerak eramaten gaitu horretara.

Kontzentrazio maila handia eskatzen duen lanbidea da, baina baita azkartasuna ere.

Bai, gizartea aurrera doa, eta hizkuntzak gizartearekin batera aldatzen dira. Nik beti esaten dut: egunero hasten den lana da, egunero baitago gai berri bat. Funtsezkoa da guretzat etengabeko prestakuntza. Hau da, hizkuntzak bizirik daude, eta jakin behar duzu gizartean zer gertatzen ari den: zein da eztabaida? Eta ikuspuntu askotatik. Adibidez, generoaren auzia, edo genero ez binarioarena, ba oso kontu interresgarria da, zeren zuk eduki dezakezu zure posizio pertsonala, baina noren interpretazioa egiten ari zaren, adi, zeren eta beharbada ezin duzu erabili eraren bat, edo hizkera jakin bat erabiltzen baduzu, jatorrizkoa azpikoz gora jartzen ariko zara.

Jakin behar duzu oso ondo komunikazio ekintzan nortzuk ari diren har-

“ ”

Oso egun hunkigarria izan zen. Egun hartan bi txapela neuzkan, interpretearena eta euskaldunarena

tzen parte, eta ekintza horretan botere harremanak zeintzuk diren ere bai. Ez da berdina Judith Butlerri buruzko mintegi batean interprete lana egitea, edota Palestina eta Israelen arteko gatazkan. Kasu batean zein bestean, arrazoi ezberdinengatik, aztertu beharra dago zer esan dezakezun, zer ez, zein termino erabili behar diren. Eta hain urrutira joan beharrik ere ez dago: zeinek hartzen duen ahotan, nola itzuli "Euskal Herria"? Lanaren baitakoa da hori guztia. Aldez aurretik dagoen prestaketa handia da.

Hau da zure ogibidetik gehien gustatzen zaizuna?

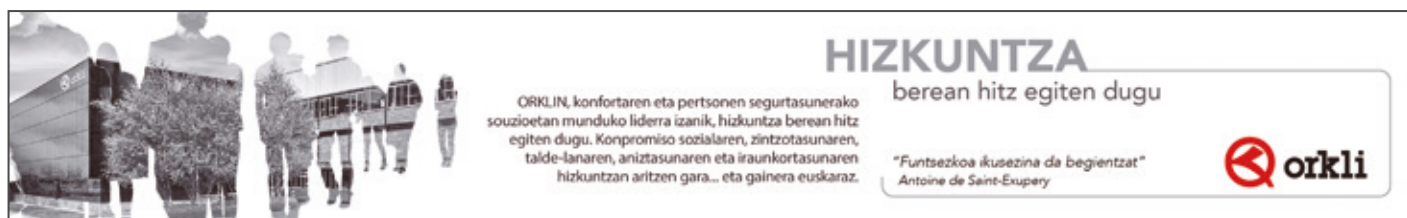
Bai, gai oso desberdinak jorratzen dituzula, jende oso desberdinarekin, eta munduari pultsua hartzeko modu bat delako. Eta komunikazioa ahalbidetzeko aukera ikusten duzu. Oso polita da ikustea komunikazioa ahalbidetu duzula. Hori gustatzen zait, zubi lana.

Bukatzeko, elkarriketa batean ondorengo hau zuzendu zenien itzultzaile eta interpreteei: "Garrantzia duen bakarra ez da atzerriko hizkuntzaren ezagutza, norbere hizkuntzaren ezagutza ere bai. Nire gomendioa norbere hizkuntza landu eta maitatzea da".

Bai, azkar ibili behar duzulako zure hizkuntzan. Guk ez dugu hiztegirik izaten eskura, hitzak gure baitan izan behar ditugu, malgutasun handiz erabili ahal izateko. Hiztegi zabal baten jabe izan behar dugu gure hizkuntzan, eta azkarrek hizkuntza egiturak osatzerakoan.

Bestalde, hiztun bezala, hizkuntza gutxituetan egin behar duguna da erabilera eutsi eta esparru guztietan erabili, eta berdina da nola erabiltzen dugun, hizkuntza horretan komunikatzea da behar duguna, eta erabilera normalizatzea. Eredu izanez, jendea irakutsi behar zaio gurea beste zeinahi hizkuntza bezain erabilgarria dela. ●

BABESLEA:

HIZKUNTZA
berean hitz egiten dugu

ORKLIN, konfortaren eta pertsonen segurtasunerako souzioetan munduko liderra izanik, hizkuntza berean hitz egiten dugu. Konpromiso sozialaren, zintzotasunaren, talde-lanaren, aniztasunaren eta iraunkortasunaren hizkuntzan aritzen gara... eta gainera euskaraz.

"Funtsezkoa ikusezina da begientzat"
Antoine de Saint-Exupéry

orkli